

November 22, a Rendészettudományi Kar kari napja

A fegyveres szervezeteknél és a főiskolai, egyetemi életben is megszokott dolog a tradíció ápolása. Egy-egy képzési területen is fontos tudni, hogy milyen szakmai múlttal rendelkezik az adott terület, milyen tapasztalatok halmozódtak fel a kezdetektől.

Különösen így van ez a rendőrség, és a rendőrtiszt képzés esetén, ahol a szimbólumoknak, tradícióknak különösen jelentősége, ápolásuknak hagyománya immár több, mint egy évszázadra nyúlik vissza.

Az Országos Széchényi Könyvtár őrzi azt a „Három nyelvből készült Oskolai lexikont, vagyis Szókönyvet”¹, amelyben a „Polizei” szónál ott található a „közbátorság”, illetve a „Polizei wissenschaft” szónál a „közbátorsági rendtartás tudomány” kifejezéseket. Később 1833-ban került kiadásra a „Diák magyar műszókönyv”² amelyben a „Politia” szó mellett megtalálhatjuk szótári alakban először a „Ren-dőr” szavunkat. Valószínűleg a nyelvújításnak, illetve a reformkornak köszönhetően a XIX század közepétől a rendőr szó használata magyarul elterjedt, és már az 1840-től a rendőrség³ kifejezés a magyar jogtárban is megtalálható.

Ugyanebben az időben még állami rendőrségről nem beszélhetünk, ezért városenként, falvanként a rend őreit más-más néven illették.

A központosított magyar közigazgatás megszervezésére, és az első állami (fővárosi) rendőrség⁴ felállítására a kiegyezés után kerülhetett csak sor. Ezt követően jelentek meg jogszabályok, BM rendeletek, amelyek az

¹ Márton József 1816

² Fogarasi D. János kiadásában

³ 1840. évi IX. törvénycikk a mezei rendőrségről

⁴ 1873-tól

állami rendőrségre vonatkozóan megszabták a tevékenység határait, szabályozták az öltözetet, képzést, szolgálatellátást. Ugyanezt a városokban, az „*ahány ház, annyi szokás*” elv alapján különféle módon hajtották végre. A vidéki rendőrségeken eltérőek voltak az elnevezések, az egyenruhák, a fizetések, és saját rendőrségi szabályzattal rendelkeztek az adott városok.

A magyar rendőrség történetében meghatározó kezdeti mérőföldkőnek bizonyult 1881, amikor megszületett a Fővárosi Rendőrségről szóló első törvény. Ekkor azonban magyar rendőrtisztképzés még nem rendelkezett önálló oktatási intézménnyel. A rendészeti szaksajtóban folyamatosan napirenden volt a rendőrképzés, rendészetoktatás iránti igény, ám a gyakorlatban nem valósult meg semmi. „*Önálló fejlődésének első fontos állomása az 1883. évi I. törvénycikkhez kapcsolódik, amely az állami – így köztük az államrendőrségi – tisztviselők képzésének követelményrendszerének komplex szabályozását tartalmazta.*”⁵

Ezt követte az 1884-ben a miniszterelnök által jóváhagyott szolgálati utasítás, amely tartalmazta a rendőrség képzésére vonatkozó elképzeléseket. A próbaszolgálatos rendőrök oktatását 6 hónapos időtartamban határozták meg, melyet követően csak az alkalmasnak tartott rendőröket lehetett szolgálatba vezényelni.

Ebben az időszakban 1920-ig az ország városaiban, a városi vezetésnek alárendelt rendőrségek voltak. A székesfehérvári rendőri szabályzatból ismerjük, hogy az ország többi városában is a Budapestihez hasonló tartalommal folyt a rendőrök képzése.

A rendőrség felkészítésére vonatkozólag folyamatosan születtek új-, új elképzelések, illetve a rendőrség tevékenységét, így az oktatási rendszerét is érték kritikák a rendészeti lapokban, és más hazai napilapokban. Így például a Rendőri Lapok 1894. 4. számában Zlinszky Károly vett fel a rendőrtisztviselők szakképzésével kapcsolatos aggályait. Zlinszky szerint a rendőrség akkori helyzetében rövid tapasztalat (ekkor 21 éves még csak az állami rendőrség) és néhány általános hiányosság mellett a fő problémát az okozza, hogy a testület fiatal kinevezett alkalmazottai nem ismerik kellő

⁵ Androvicz Gábor: A fővárosi rendőrség, m. kir. rendőrség képzési, előmeneteli rendszere, ruházati ellátása. 1873–1944. kézirat. Budapest 2018. 16. oldal.

mélységben a közrendészet, közbiztonság, közigazgatás ismereteket. Ezen ismeretek pótlására megoldásként szükségesnek látta önképzőkörök, szaktanfolyamok bevezetését a rendőrség egyik fő épületének tantermében. Természetesen az szaktanfolyamoknak, amelynek idejét kb 3 hónap időtartamban tartotta helyesnek megszervezni, csak akkor látta értelmét, ha a tetsület szakemberei előtt az ott tanult tisztviselők vizsgát tesznek. A vizsga fő témaköreit a következőkben jelölte meg: helyi körülmények ismerete, helyhatósági szabályok, rendőrség szervezete, beosztása, többféle felügyeleti szolgálat, közigazgatás körül foganatosító rendőri szolgálatok, preventív intézkedések alkalmával való fellépés, modor, jogok, kötelezettségek.

A fenti megjelent cikkekre gyorsan reagált Rédey Miklós, rendőrség elméleti és gyakorlati szaktekintélye, jelentős számú rendészeti lexikon, könyv és tanulmány szerzője. Rédey mag is fontosnak tartotta a rendőrtisztviselők felkészítését, tovább képzést. Az akkor felkészületlenségnek az okát abban látta, hogy a jogi egyetemen csak 10-20 órában tanították a rendészetet (amely nagyon csekélynek bizonyult) és a kihágás rendészetet pedig csak egy-egy kollégiumban adják elő. Ezen kívül a büntetőjogot és a büntető eljárást is csak kollégiumban tanítják, ami a szükséges idő hiánya miatt csak megjegyzésekre korlátozódik. Rédey ezen túl szükségesnek tartotta egy rendőrségi könyvtár felállítását, amelyben a hazai és nemzetközi rendészeti, bűnügyi szakkönyvek egyaránt helyt kaphatnának, és a könyvtárban felolvasásokat tarthatnának. Ám Rédey az igazi megoldást az egyetemen felállítandó közigazgatási tanfolyamokban látta, amelyre a közigazgatás és a rendőrség államosítása után sor kerülhetne. Ebben talán jelentős szerepet kaphatna rendészet, és nem zárta ki egy rendészeti tanszék felállítását sem.

A magyar rendőrség, és a rendőrtisztképzés történetében kiemelkedő fordultra 1920-ban⁶ került sor, amikor a vidéki rendőrségeket államosították, és létrehozták a centralizált Magyar Királyi Rendőrséget, majd szabályozták⁷ az állományviszonyokat és a feltölthető létszámot és kezdetét

⁶ 5047/1919. sz. kormányrendelet. A rendőrség államosítása

⁷ 102.837/1922-es B.M. r. Az 1922. VII. t.c.-nek a m. kir. államrendőrségre vonatkozó rendelkezései végrehajtása

vette a rendőri szakoktatás belügyminiszteri rendeletek útján történő teljes körű, tervszerű kiépítése. Az 1922-ben kiadott 3720/1922. sz. miniszterelnöki rendelet⁸ szerint a rendőrség felügyelői és fogalmazói karában⁹ csak a rendőrtisztviselői tiszti vizsgát tett személyeket lehetett véglegesíteni. a tiszti vizsgához az eredményes egy éves próbaszolgálaton, és az egy éves tanfolyamon keresztül, felvételi vizsga után vezetett az út. A 3720/1922. M. E. rendelet végrehajtására Gróf Klebelsberg Kunó belügyminiszter 1922. április 27-én kiadta a 66.898. B. M. rendeletét, a segédfogalmazók, és segédfelügyelők próbaszolgálatára végrehajtására vonatkozó intézkedések tárgyában. A próbaszolgálat célja volt, hogy „*a próbaszolgálatos segédfogalmazók, és segédfelügyelők a rendőri szolgálat minden ágáról gyakorlati tájékozódást nyerjenek.*”¹⁰ A próbaszolgálat sikeres teljesítése után a szaktanfolyamok következtek, melyek valamelyikének elvégzése feltétele volt a kinevezésnek, véglegesítésnek. A belügyminiszter rendeletében a következő négy féle, országos szintű szaktanfolyamot¹¹ határozta meg:

1. Rendőrtisztviselői tiszti tanfolyam;
2. rendőrtisztviselőket továbbképző tanfolyam;
3. detektív és detektívfelügyelői tanfolyam;
4. országos törzstisztképző tanfolyam.¹²

⁸ 3720/1922. M. E. r. A rendőri szolgálat fogalmazói és felügyelői szakában való alkalmazáshoz szükséges kellékek és ezek joghatálya

⁹ A M. E. rendelet előképzettséggel kapcsolatosan szigorú feltételeket szabott. A fogalmazói karba való bekerüléshez jog, vagy államtudományi államvizsgát, jog, vagy államtudori oklevél megszerzését. A felügyelői karhoz való bekerüléshez közép, szak, vagy hadapród iskolai végzettséget írt elő a rendelet.

¹⁰ 66.898. B. M. r. A 3720/1922. M. E. sz. rendeletnek az ideiglenes próbaszolgálatos m. kir. állami rendőrség segédfogalmazók, és segédfelügyelők próbaszolgálatára vonatkozólag tett Intézkedések végrehajtás

¹¹ Sallai János: Rendőr altiszt- és tisztképzés a m. kir. állami rendőrségnél az államosítás (1920) után. In: Varga János (szerk.) A határrendészeti tisztképzés negyedszázada. 270 p. Budapest: Dialóg Campus Kiadó, 2017. pp. 239-253

¹² A BM rendelet által említett országos törzstisztképző tanfolyamra nem készült végrehajtási rendelet. A szakirodalom a törzsképzést később továbbképző tanfolyam címen tartotta nyilván.

Az első szaktanfolyam ünnepélyes megnyitójára Budapesten, 1920. november 22-én szerdán az (Üllői úti) Mária Terézia laktanya nagytermében került sor.¹³ Az ünnepségen a rendezvény jelentőségéhez illően a résztvevő rendőrök díszegyenruhában jelentek meg. Az ünnepség helyszínére elsőként Dorning Henrik¹⁴ országos szaktanulmányi felügyelő, Laky Imre¹⁵ főfelügyelő a szaktanfolyamok parancsnoka és a tanári kar vonult be. Ezt követően a következő meghívott vendégek foglalták el a helyüket: Pekáry Ferenc ny. miniszteri tanácsos, Máriássy Barna BM államtitkár, Tóth Géza, Tomcsányi Kálmán, Szentgyörgyi Kálmán, Vecsey József, Vay Kázmér, Siket Andor, BM miniszteri tanácsnokok, Marinovich Jenő Budapesti államrendőrség főkapitánya, továbbá kerületi kapitányok, és a számvevőség főnöke.

Az ünnepségen a kormányt Rakovszky Iván belügyminiszter képviselte, aki Nádosy Imre országos főkapitány kíséretében érkezett meg. Az ünnepségen megjelent Nádosy Imre országos főkapitány és Dorning Henrik országos szaktanulmányi felügyelő¹⁶ beszédeikkel emlékeztetést tettek ezt a napot, amellyel kezdetét vette a rendőrtisztképzés, „*egy új és korszakos jelentőségű kulturális szervezet, más szóval rendőrfőiskola, a rendőr akadémia.*”¹⁷

Ezzel intézményesített keretek között kezdetét vette Magyarországon a felsőfokú rendőrtisztképzés, amely a jövő generációit felkészítette a rendészeti, vezetési, rendőri szakmai feladatok végrehajtására. Ennek érdekében a korszak jeles rendőrtudósai a korábbi szakmai tapasztalataikra, külföldi tanulmányúton szerzett ismertekre támaszkodva tankönyveket írtak,

¹³ Az országos szaktanfolyam megnyitó ünnepe. in.: A Rend. II. évfolyam 176. szám. 1. oldal

¹⁴ Sallai János: Dorning Henrik rendőrségi szakíró, a rendőrség országos szaktanulmányi felügyelője és zoológus. In: Boda József, Felkai László, Patyi András (szerk.) Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére = Liber amicorum in honorem Friderici Janza septuagenarii. Budapest: Dialóg Campus Kiadó; Nordex Kft., 2017. pp. 483-493.

¹⁵ Több tankönyv szerzője.

¹⁶ Az országos kapitány a szaktanfolyamok jelentőségéről, megszervezéséről, míg a szaktanulmányi felügyelő a magyar rendőrség történeti fejlődéséről tartotta előadását.

¹⁷ Az országos szaktanfolyam megnyitó ünnepe. in.: A Rend. II. évfolyam 176. szám. 1. oldal

és adtak ki. A rendőri vezetői állomány a leendő rendőrtiszteket az önképzésre, általános és szakmai önművelésre buzdítottak. A rendőrtisztviselő szaktanfolyamok, más néven rendőr akadémia vezéreszme fonalát a következőkben összegezte a „Rendőr akadémia” vezércikk¹⁸ írója: *„ami tapasztalatot, tudást, gyakorlati ismeretet egy hosszú munkás pályán összegyűjtött, azt csokorba kötve, készen adja át, az új generációnak, mely ilyenformán ismereteinek bővítését ott kezdje el, ahol az idősebb, tapasztaltabb, bölcsességben érett generáció elhagyta. Így érjük el a hősín magasságban ragyogó eszményt, a bölcs és kész rendőrideált.”*¹⁹

A fenti gondolatok véleményem szerint kiállták az idők próbáját, és szaktanfolyamokon végzett rendőrtisztviselők hosszú ideig rendészeti, rendőri szakértelmiségként szolgálták a hazát. A szaktanfolyamok részére elkészített tankönyvek jegyzetek a mai napig időállóan bizonyultak. A szaktanfolyamok során leoktatásra került tantárgyak idővel lerakták a rendőrtisztképzés alapjait, amelyre a második világháború után, és a Rendőrtiszti Főiskola megalapítást követően is lehetett építkezni. Az évek elteltével a rendőrség és a kultúra „ellentétesen rágalmozott fogalom” is egyre közelebb került. A magas követelményeknek megfelelt szaktanfolyami hallgatók, általános és szakmai, rendészeti ismeretekkel bővülve kerültek ki a vizsgát követően álltak helyt a Rendőrség, Határrendőrség tiszti, vezetői beosztásaiban.

Az 1922. november 22-én megtartott szaktanfolyami tanévnyitó tehát egy lassan 100 éves folyamat első meghatározó állomásának bizonyult, amely a magyar rendőrtisztképzés alapjait megteremtette.

¹⁸ Rendőr akadémia: in.:A Rend. II. évfolyam 176. szám. 1. oldal

¹⁹ Uo.